

Trenčianske múzeum v Trenčíne v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja si 18. marca pripomenie 700. výročie úmrtia jednej z najvýznamnejších stredovekých postáv slovenských dejín. Pri tejto príležitosti múzeum na rok 2021 naplánovalo množstvo podujatí, ktoré venuje Matúšovi Čákovi Trenčianskemu.

Matúš Čák Trenčiansky

Uhorský palatín a taverník, trenčiansky župan, feudál, oligarcha Matúš Čák III. Pochádzal zo šľachtického rodu Čákovcov. Jeho predkovia pochádzali zo Zadunajska a pôvodne na Slovensku žiadne majetky nevlastnili. Postupne sa ich moc a majetky rozrastali a stali sa jedným z najbohatších a najplyvnejších rodov v Uhorsku.

Vzbudzoval obavy i úctu

Matúšova životná púť sa začala okolo roku 1260. V čase svojej moci, obdobia zahrňujúceho viac ako štvrtstoročie, si dokázal podmaniť takmer celé územie dnešného západného a stredného Slovenska. Jeho meno vyslovovali po celom kráľovstve s obavou i úctou. Pri snahe získať čo najväčšiu moc a vplyv sa nebál využiť nekalé praktiky, akými boli zastrašovanie i násilie. Takto sa dostal k mnohým majetkom cirkvi, ako aj nižšej a strednej šľachty. Na vrchole svojej vlády vlastnil 14 žúp, okolo 60 hradov (z toho 50 hradov na dnešnom Slovensku) a majetky v mnohých stoliciach. Jeho neoficiálny titul *Dominus Vagi et Tatrae* čiže „Pán Váhu a Tatier“, rozhodne nebol iba prázdnu prezývku.

Vďaka svojim spojenectvám s vládncami kráľmi sa stal kráľovským taverníkom a za vlády Ondreja III. v roku 1296 bol vymenovaný za palatína, čo bola hodnosť druhého muža v kráľovstve, hneď po panovníkovi. Získal vysokú funkciu a jeho moc bola tak silná, že si vďaka nej postupne svoju dŕžavu rozširoval. Voči vládncim kráľom neoplýval veľkou poslušnosťou.

Matúšova zem

I keď oficiálne Matúš nenosil kráľovskú korunu, správal sa ako kráľ. K svojmu azda najslávnejšiemu sídlu, Trenčianskemu hradu, sa dostal v 90. rokoch 13. storočia. Krátko nato začal s jeho prestavbou, aby zastaralú pevnosť s drevozemným opevnením dôkladne zabezpečil proti nepriateľovi. Zriadil si tu dvor, ktorý kopíroval kráľovské sídlo a až do svojej smrti v roku 1321 si počínal ako samostatný panovník.

Celé jeho územie, „Matúšova zem“, bolo akoby štátom v štáte. Jeho útoky voči panovníckej moci a cirkvi však nedali na seba dlho čakať. 6. júla 1311 bol exkomunikovaný a nad celým jeho územím a majetkami bol vyhlásený tzv. interdikt (cirkevná kľatba).

Záhadne tajomstvo posledného odpočinku Matúša Čáka

Matúš Čák Trenčiansky zomrel na svojom hrade v Trenčíne 18. marca 1321. Smrťou sa však jeho príbeh nekončí. Jeho posledné miesto odpočinku sa nikdy nenašlo, a tak sa čoskoro začali objavovať rôzne mýty a povesti späté s miestom, kde mal byť pochovaný. Uvažovalo sa, že bol pochovaný aj so svojim

pokladom na miestach ako Trenčiansky hrad, Čerešňový sad na Brezine, v chodbách nachádzajúcich sa pod mestom Trenčín ale aj o Kláštore na Veľkej Skalke. Tieto dohady sa však nikdy nepotvrdili, a tak jeho hrob ostáva naďalej tajomstvom.

Rok Matúša Čáka Trenčianskeho

Trenčianske múzeum v Trenčíne plánuje žiť príbehom, povestami a zaujímavosťami zo života Matúša Čáka počas celého roka 2021.

Expozícia k 700. výročiu úmrtia Matúša Čáka (1321 – 2021)

Už v apríli 2021 otvorí múzeum v Kasárňach na Trenčianskom hrade unikátnu **expozičiu „Pán Váhu a Tatier“**. Predstaví ňou nielen samotného Matúša Čáka Trenčianskeho, ale aj dobu, v ktorej Matúš žil. Výstava tiež odhalí hodnotné a jedinečné zbierkové predmety Trenčianskeho múzea. Bude interaktívna, a súčasne vzdelávacia. Zaujme a pobaví návštevníkov všetkých vekových kategórií. Deti zaiste nadchne zbroj vojaka, ktorý slúžil v Matúšovom vojsku.

Suvenírová eurobankovka s portrétom Matúša Čáka

K 700. výročiu úmrtia najznámejšieho pána Trenčianskeho hradu bola vydaná Trenčianskym múzeom pamätná **suvenírová eurobankovka s nulovou nominálnou hodnotou**. Bankovka s podobizňou Matúša Čáka Trenčianskeho, s hradom z obdobia Matúšovho vládnutia a jeho rodinným erbom je vyrobená z bavlneného papiera ako originálne eurobankovky a obsahuje ochranné prvky ako sú napríklad vodoznak, hologram, UV ochranné prvky, bezpečnostný pásik a iné. Pre záujemcov bude k dispozícii na Trenčianskom hrade, v Župnom dome na Mierovom námestí v Trenčíne ako aj vo všetkých ostatných pobočkách Trenčianskeho múzea hneď po uvoľnení epidemiologických opatrení (predpokladáme v polovici apríla). Záujemcov o kúpu bankovky budeme o presnom termíne začiatku predaja bankovky informovať na webovej stránke múzea www.muzeumtn.sk a na sociálnych sieťach.

Podujatia aj na veľkolepom južnom opevnení

Z plánovaných podujatí budú najvýraznejšími tie, ktoré budú niesť meno Matúša Čáka a návštevníkov budú pomyselné prenášať do obdobia, v ktorom Matúš vládol. Letnú turistickú sezónu otvoria dobové **Matúšove hradné slávnosti** na konci júna. Hrad bude žiť remeselníckym jarmokom, služobníctvom a umením sokoliarov a šermiarov.

Z ďalších pripravovaných podujatí, ktoré sa uskutočnia pod patronátom Matúša Čáka, v krátkosti spomenieme letné rozprávkové cesty pre deti, remeselné dni, jedinečné nočné prehliadky pre deti aj dospelých so scénkami alebo rytierske víkendy. Návštevníci si po niekoľkých rokoch budú môcť dosýta užiť aj magickú atmosféru južného opevnenia.

Predloha portrétov Matúša Čáka v Trenčíne po 109 rokoch

V auguste sa súčasťou expozičie „Pán Váhu a Tatier“ stane vzácny exponát - **herma z pozlátenej medi**, ktorá má byť pôvodcom mnohých podobizní Matúša Čáka Trenčianskeho. V súčasnosti sa herma nachádza v Maďarskom národnom múzeu v Budapešti, ktorému ju v roku 1812 darovalo slobodné kráľovské mesto Trenčín s vysvetlením, že ide o portrét Matúša Čáka Trenčianskeho. Podľa sprievodného listu hlavného sudcu mesta Antala Horečného, herma bola na radnici „odnepamäti“ a nikto nevedel, kedy sa tam dostala.

Na základe miestnej povesti, ktorá tvrdila, že sa jedná o bustu s vyobrazením Matúša Čáka, vznikli viaceré Matúšove portréty, ktoré sú súčasťou zbierkového fondu Trenčianskeho múzea v Trenčíne. Ten najrozmernejší zaujme svoje miesto v spomínanej expozícii, v rámci ktorej budú môcť návštevníci obdivovať počas jedného mesiaca aj hodnotnú hermu.

Prednášky Trenčianskeho múzea

V priebehu tohto roka plánujeme pre návštevníkov múzea realizovať viaceré **prednášky** súvisiace s Matúšom Čákom Trenčianskym, ktoré sa budú týkať jednak sídliskovej kultúry z Matúšovho obdobia, vojenských dejín ale aj vzťahu Matúša Čáka k cirkvi. Ich cieľom je priblížiť osobnosť palatína verejnosti a ak pandemická situácia dovoľí, zamerať sa aj na mladšiu generáciu - žiakov základných a stredných škôl.

Jesenná odborná konferencia na hrade

Vyvrcholením Roka Matúša Čáka bude jesenná **odborná konferencia „700. výročie Matúša Čáka Trenčianskeho (1321 – 2021)“**. Jej termín je naplánovaný na 23. – 24. september 2021 na Trenčianskom hrade. Na konferencii odznejú prednášky na témy týkajúce sa politickej situácie a hospodárskych pomerov v čase vládnutia Matúša Čáka. Zaujímavým predmetom prednášok bude určite aj téma osobnosti Matúša, rodu Čák, vývoja spoločnosti v dobe Matúša z pohľadu archeológie a pod. Prednášajúcimi budú významní slovenskí historici a osobnosti, ktorí sa zaraďujú medzi expertov na stredovek. Priestor dostanú aj mladší kolegovia, ktorí do výskumu vniesli nové podnety.

Na realizácii konferencie spolupracuje múzeum s Katedrou histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Konferencia bude dostupná pre odbornú ale aj laickú verejnosť.

Súťaže, kvízy a tvorivá zábava pre deti

Okrem spomínaných podujatí a mnohých aktivít Trenčianskeho múzea spojených s Rokom Matúša Čáka sa návštevníci budú môcť počas nasledujúcich mesiacov tešiť na rôzne súťaže a kvízy. Za zmienku stojí napríklad výtvarná súťaž pre mladšie a staršie deti. Tie najlepšie práce budú vystavené na Trenčianskom hrade.

Vzhľadom na pandemickú situáciu a meniace sa nariadenia a opatrenia Vlády SR a regionálnych úradov verejného zdravotníctva na zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19, Vás budeme o termínoch všetkých plánovaných podujatí informovať prostredníctvom webovej stránky múzea www.muzeumtn.sk a sociálnych sietí.

Spracovala:

Ing. Radovana Keliarová

tel.: +421 901 918 858, e-mail: radovana.keliarova@muzeumtn.sk

oddelenie marketingu a komunikácie, Trenčianske múzeum v Trenčíne

www.muzeumtn.sk | www.trencianskyhrad.sk

www.facebook.com/TrencianskyHrad | <https://www.facebook.com/TrencianskeMuzeum>